

ZARZĄDZENIE

Dnia 16 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski

w odpowiedzi na pismo obrońcy K. K. skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in., sygnalizujące konieczność wznowienia z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 maja 2021 r. sygn. akt II AKa 194/20, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 5 lipca 2019 r. sygn. akt VIII K 154/12, na podstawie art. 542 § 3 k.p.k.

stwierdza brak możliwości wznowienia wskazanego wyżej postępowania z urzędu.

UZASADNIENIE

Pismem z 27 września 2024 r. obrońca skazanego K. K. zwrócił się do Sądu Najwyższego o wznowienie z urzędu postępowania prawomocnie zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 maja 2021 r. sygn. akt II AKa 194/20. Obrońca wskazał na zaistnienie w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), a to niewłaściwej obsady składu Sądu Apelacyjnego w Warszawie, mającej wynikać z udziału w składzie orzekającym SSA X.Y. oraz SSA X.Y.1, powołanych na urząd sędziów sądu powszechnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3).

Zdaniem adw. J. G. już sam udział w procedurze, której wadliwość stwierdził Sąd Najwyższy w uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA 1-4110-1/20 i w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, powoduje, iż udział tak powołanych sędziów w składzie sądu orzekającego wiąże się z istotnym naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezależny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz, ale także standardu konstytucyjnego (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

W przedstawionych wyżej realiach przebiegu postępowania apelacyjnego w sprawie o sygn. akt II AKa 194/20, brak jest podstaw do podjęcia działań z urzędu przez Sąd Najwyższy w przedmiocie wznowienia postępowania karnego.

W pierwszej kolejności zaznaczyć wypada, iż pismo obrońcy skazanego z 27 września 2024 r. jest jedynie sygnalizacją możliwości zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej stanowiącej podstawę do wznowienia z urzędu prawomocnie już zakończonego postępowania (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2021 r. sygn. akt V KZ 39/21*). Na to, iż wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony, zgodnie wskazuje się w orzecnictwie i piśmiennictwie (*zob. np. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2005 r. sygn. akt I KZP 5/05*). Z tego względu pismo z 28 lipca 2022 r. obrońcy skazanego zatytułowane „wniosek o wznowienie postępowania sądowego” sygnalizujące istnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 maja 2021 r. sygn. akt II AKa 194/20, nie może być rozpoznane merytorycznie. Pismo sygnalizacyjne złożone w trybie art. 9 § 2 k.p.k. nie implikuje bowiem po stronie sądu, do którego skierowano ów wniosek, ani prawa, ani obowiązku takiego rozpoznania (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2022 r. sygn. akt IV KZ 55/21*). Jednocześnie brak jest możliwości postąpienia z pismem sygnalizacyjnym tak, jakby stanowiło ono wniosek o wznowienie postępowania (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2021 r. sygn. akt V KZ 39/21*).

Przedstawiona przez wnioskodawcę argumentacja jasno i dobitnie wskazuje, że jego osnowę stanowią wyłącznie okoliczności towarzyszące powołaniu osoby SSA X.Y. oraz SSA X.Y.1 na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie oraz okoliczności dotyczące ich aktywności po akcie powołania, które to względy – w ocenie wnioskodawcy – pozbawiły sąd odwoławczy (orzekający w składzie z udziałem wymienionych sędziów) przymiotów niezależności i bezstronności przynależnych „sądowi ustanowionemu ustawą”.

Przypomnieć należy, iż w powołanej przez adw. J. G. - obrońcę skazanego K. K. , uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020, OSNK 2020, z. 2, poz.7, w odniesieniu do sędziów sądów powszechnych przyjęto, że cyt. „następcza kontrola spełnienia standardu bezstronności i niezawisłości sądu dokonywana jest w konkretnym postępowaniu i ma charakter kontroli sądu, nie zaś poszczególnego sędziego, jej przeprowadzenie nie rzutuje na możliwość udziału danego sędziego w składzie sądu przeprowadzającym inne postępowanie oraz nie może wiązać innego składu sądu. W postanowieniu Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r. sygn. akt I KZP 13/21, LEX 3322328, stwierdzono natomiast, iż „nie jest wykluczone, że mimo powstania zasadniczych wątpliwości co do tego, czy dochowany zostaje standard niezawisłości i bezstronności danego sędziego uczestniczącego w składzie sądu ze względu na objęcie przez niego urzędu w postępowaniu konkursowym przeprowadzonym w sposób ustalony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, w konkretnych okolicznościach wątpliwości te nie zostaną potwierdzone, co będzie równoznaczne z koniecznością przyjęcia, że skład sądu z jego udziałem spełnia minimalne wymagania dla zachowania niezawisłości i bezstronności.” W realiach niniejszej sprawy K. K. , w toku postępowania odwoławczego nie kwestionował prawidłowości składu orzekającego Sądu Apelacyjnego w Warszawie, nie sygnalizowali wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości wyznaczonych do składu SSA X.Y. oraz SSA X.Y.1, ani nie podejmował inicjatywy mającej na celu wyłączenie ich od udziału w tym postępowaniu. Taka postawa strony postępowania, stanowi istotną okoliczność, wskazującą na to, że nawet w przypadku akceptacji poglądu o wadliwości w procedurze nominacyjnej tych Sędziów, ich udział w składzie

orzekającym nie narusza standardów prawa do sądu w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – dalej powoływana jako EKPCz.

Przed wszystkim jednak przypomnieć należy, iż Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 20 kwietnia 2020 r. w sprawie U 2/20, uznając uchwałę połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r. w sprawie BSA I-4110-1/20, za niezgodną z Konstytucją RP z uwagi na jej prawotwórczy charakter, jednoznacznie i generalnie wykluczył dopuszczalność objęcia zakresem art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. okoliczności związanych z powołaniem na urząd sędziego (OTK ZU A/2020, poz. 61). Przedstawiona w derogowanej uchwale interpretacja przepisów, nadająca interpretowanej normom art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. i art. 379 pkt 4 k.p.c. nową treść, stanowiła bowiem w rzeczywistości próbę wykreowania uprawnienia po stronie każdego sędziego do recenzowania prawidłowości wykonywania przez prezydenta RP jego osobistej prerogatywy, zatem stworzenia narzędzia służącego do kontroli sposobu wykonywania uprawnienia wynikającego wprost z Konstytucji, gdyż żaden przepis w prawie konwencyjnym, ani prawie krajowym takiej normy dotychczas nie przewidywał i nie przewiduje.

Podkreślenia wymaga w tym miejscu, iż w uzasadnieniu tego wyroku Trybunału Konstytucyjnego przekonywująco wykazano, iż poddana kontroli uchwała abstrakcyjna składu połączonych trzech Izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., jest aktem prawa wewnętrznego podlegającym kognicji Trybunału Konstytucyjnego pod warunkiem określonym w art. 188 pkt 3 Konstytucji RP (*por. podpunkty 1.1 i 1.2 pkt III tego uzasadnienia*).

Trybunał Konstytucyjny stanowisko zaprezentowane w wyroku derogującym przedmiotową uchwałę konsekwentnie powtarzał w kolejnych wyrokach: z 4 marca 2020 r. oraz z 2 czerwca 2020 r., w których stwierdził, że niedopuszczalne jest składanie wniosków o wyłączenie sędziego z uwagi na wyłonienie go przez KRS w obecnym składzie w sprawach - odpowiednio - karnych (sygn. akt P 22/19) i cywilnych (sygn. akt P 13/19), a w wyroku z 23 lutego 2022 r. wprost zakazał podważania statusu sędziów z powodu okoliczności, w jakich zostali powołani (sygn. akt P 10/19). Natomiast w wyrokach z 21 listopada 2021 r. w sprawie K 6/21

i z 10 marca 2022 r. w sprawie K 7/21 zakwestionował dopuszczalność wykorzystywania art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPCz) do kontroli prawidłowości przebiegu procedury nominacyjnej i jej wpływu na skuteczność powołania, a zatem do oceny wykonywania przez prezydenta RP prerogatywy konstytucyjnej z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

W nawiązaniu do poglądu prawnego Sądu Najwyższego wyrażonego w postanowieniu z 16 września 2021 r. sygn. akt I KZ 29/21, wskazać należy, iż Trybunał Konstytucyjny działa poprzez swoje orzeczenia. W doktrynie wskazuje się, że zasada legalizmu nakazuje przypisać każdemu działaniu Trybunału Konstytucyjnego, jako organowi państwa, domniemanie działania zgodnego z prawem. Jeżeli Trybunał uznał jakiś akt, przepis czy normę prawną za sprzeczną z jej hierarchicznym wzorcem, efektem jest jego (jej) wyeliminowanie z systemu prawnego na terytorium Polski. Efekt derogacyjny następuje z dniem ogłoszenia orzeczenia Trybunału w odpowiednim dzienniku urzędowym, chyba że Trybunał określi inny moment utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu lub normy prawnej (art. 190 ust. 2 i 3 Konstytucji RP). W ten sposób kreuje orzeczeniami określony stan w systemie źródeł prawa. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mogą mieć postać wyroku lub postanowienia, przy czym pierwsza z nich przypisana jest sytuacjom, w których orzeczenie jest emanacją władczego rozstrzygnięcia państwa. Dlatego wyrok jest wydawany w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej (art. 174 Konstytucji RP). Ich skutki, porządek wchodzenia w życie i istotę reguluje art. 190 Konstytucji. Z jego treści wynika, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają charakter powszechnie obowiązujący i wywołują skutki prawne *erga omnes*, przy czym moc powszechnie obowiązująca przysługuje tylko sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (*orzeczenie TK z 5 listopada 1986 r. sygn. U 5/86, OTK 1986, poz. 1 oraz wyrok TK z 18 kwietnia 2000 r. sygn. K 23/99, OTK ZU 2000, nr 3, poz. 89; B. Banaszak, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2009, s. 130*). Przymiot taki nie został nadany w Konstytucji RP orzeczeniom żadnego innego sądu lub trybunału. Wskazuje się, że moc powszechnie wiążąca orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego powoduje, iż wszystkie inne organy władzy publicznej, w tym organy władzy sądowniczej, mają obowiązek przestrzegania i

stosowania tych orzeczeń (por. Z. Czeszejko – Sochacki, *Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: pojęcie, klasyfikacja i skutki prawne*, *Państwo i Prawo* 2000, nr 12, s. 28, M. Jackowski, *Wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego przez sądy*, w: K. Działocha, S. Jarosz - Żukowska (red.), *Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w praktyce konstytucyjnej organów państwa*, Warszawa 2013, s. 283; zob. też M. Florczak - Wątor, *Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i ich skutki prawne*, Poznań 2006, s. 60; K. Gonera, E. Łętowska, *Artykuł 190 Konstytucji i jego konsekwencje w praktyce sądowej*, *Państwo i Prawo* 2003, z. 9, s. 21). W ten sposób wywołują trwałe skutki w systemie obowiązującego prawa. Obliguje zatem również organy władzy sądowniczej, w tym Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny, do przestrzegania i stosowania tych orzeczeń, a konkretnie ich sentencji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 8 października 2015 r. sygn. akt III KRS 34/12; z 7 kwietnia 2016 r. sygn. akt III KRS 44/12; por. J. Trzeciński, *Orzeczenia interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego*, "Państwo i Prawo" z 2002, zeszyt 1, str. 6; B. Banaszak, *Skutki prawne pod względem czasowym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w stosunku do aktu prawnego uznanego za niekonstytucyjny*, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2014, nr 5, s. 9).

Natomiast przymiot ostateczności orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego znaczy to, że są one niezaskarżalne (prawomocność formalna), niewzruszalne (prawomocność materialna) i niepodważalne. Nie przysługuje od nich środek odwoławczy (por. A. Józefowicz, *Skutki prawne orzeczenia TK o niezgodności aktu normatywnego z konstytucją*, *Państwo i Prawo* 1995, z. 1, s. 25; L. Garlicki, *Uwagi o charakterze prawnym orzeczeń TK*, (w:) J. Trzeciński, B. Banaszak (red.), *Studia nad prawem konstytucyjnym*, Wrocław 1997, s. 83). Niedopuszczalne jest ich kwestionowanie i badanie prawidłowości czy tworzenie procedur umożliwiających takie działanie. Nie można ich anulować lub zmieniać. Zakaz ten dotyczy samego Trybunału, jak i blokuje możliwość zmiany rozstrzygnięcia Trybunału przez inny organ, co oznacza, iż ich niewzruszalność obowiązuje, zarówno w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, jak i w każdym innym postępowaniu (zob. B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne...*, op. cit. s. 130). Nie jest możliwe wznawianie postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym (postanowienia TK: z 23 lutego

1999 r., sygn. Ts 102/98, OTK ZU 1999, nr 6, poz. 126; 17 lipca 2003 r. sygn. K 13/02, OTK ZU 2003, seria A, nr 6, poz. 72; z 12 listopada 2003 r. sygn. SK 10/02, OTK ZU 2003, seria A, nr 8 poz. 91; z 13 listopada 2003 r. sygn. SK 33/02, OTK ZU 2003, nr 5, seria A, poz. 47; z 17 lipca 2003 r. sygn. akt K 13/02; z 12 listopada 2003 r. sygn. akt SK 10/02; z 13 listopada 2003 r. sygn. akt SK 33/02). W ten sposób ostateczność oznacza, że orzeczenie Trybunału wywołuje nieodwracalne skutki prawne. Przedmiot orzeczenia zyskuje powagę rzeczy osądzonej, a samo orzeczenie uruchamia działanie zasady *ne bis in idem*, co pozwala wiążąco i oficjalnie kształtować stosunki prawne oraz definitywnie rozstrzygać spór o konstytucyjność prawa, stabilizuje system prawa i gwarantuje jego przewidywalność. Ta bezwarunkowa ostateczność orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczy także tych orzeczeń, które – zdaniem formułującego ten pogląd – zapadły w nieprawidłowym składzie (tj. z osobami nieuprawnionymi, wybranymi na stanowiska, w stosunku do których wskazuje się, iż były już obsadzone), bowiem pomimo że wada ta jest poważna nie znosi ona konstytucyjnych przymiotów orzeczenia, o których mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (zob. P. Radzewicz, *O skutkach prawnych orzeczeń polskiego Trybunału Konstytucyjnego wydanych w składzie niewłaściwie obsadzonym*, 2017, <https://www.academia.edu/35720621>). Chociażby dlatego podnoszone w dyskursie publicznym zarzuty dotyczące Trybunału Konstytucyjnego nie mogą stanowić podstawy dla pominięcia orzeczeń wydanych przez Trybunał Konstytucyjny (zob. zarządzenie Prezesa SN z 24 września 2024 r. sygn. akt III KO 131/24). Nie ma do tego żadnej podstawy normatywnej. Na przeszkodzie temu stoi norma art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, pełniąca funkcję gwaranta bezpieczeństwa obrotu prawnego (postanowienie SN z 24 września 2021 r. sygn. akt IV KZ 37/21). W konsekwencji żaden organ państwa nie ma kompetencji do oceny czy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zostało wydane we właściwym składzie i z zachowaniem określonej w przepisach prawa procedury, a tym samym – czy można mu przypisać walor ostateczności i mocy powszechnie obowiązującej.

Nie ma też prawa do weryfikacji, w tym negacji treści orzeczenia w aspekcie jego obowiązywania, czy potencjalnych intencji w zakresie orzekania. W obowiązującym

stanie prawnym o tym, co jest orzeczeniem, decyduje sam Trybunał (tj. sędziowie tworzący dany skład orzekający i podpisujący orzeczenie), a zewnętrzny wyraz temu daje Prezes TK, zarządzając publikację orzeczenia we właściwym organie urzędowym (*por. A. Mączyński, J. Podkowik, objaśnienia do art. 190 (w:) M. Safjan (red.), L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom II, Komentarz do art. 87-243, Warszawa 2016, pkt. C 1 s. 1190*).

W świetle powyższego, zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. sygn. akt U2/20, po myśli art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I – 4110 – 1/20, utraciła swój walor normatywny i nie wywiera skutku, o którym mowa w art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzecniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa. Można ją traktować jako jeden z wyrażanych przez judykaturę poglądów prawnych, co też w rzeczywistości ma miejsce, przy czym Sąd Najwyższy orzekający w tym składzie stanowiska w niej wyrażonego nie podziela (*por. argumentację zawartą w postanowieniach SN: z 24 stycznia 2025 r. sygn. akt III KS 87/22, LEX 3824491; z 24 stycznia 2025 r. sygn. akt IV KK 302/20, LEX 3822423; z 22 stycznia 2025 r. sygn. akt I Zo 189/24, LEX 3821833; z 20 grudnia 2024 r. sygn. akt II KO 106/24, LEX 3794112; z 18 grudnia 2024 r. sygn. akt I KK 385/23, LEX 3792105; z 17 grudnia 2024 r. sygn. akt II Zo 111/24, LEX 3792589; z 3 grudnia 2024 r. sygn. akt III KO 164/24, LEX 3788266; z 28 listopada 2024 r. sygn. akt II KO 115/24, LEX 3785257; z 28 listopada 2024 r. sygn. akt V KK 282/24, LEX 3783546; z 26 listopada 2024 r. sygn. akt II KK 330/23, LEX 3783419; z 20 listopada 2024 r. sygn. akt I Zo 131/24, LEX 3818772; z 19 listopada 2024 r. sygn. akt II Zo 100/24, LEX 3783377; z 13 listopada 2024 r. sygn. akt I KK 321/24, LEX 3779524; z 8 listopada 2024 r. sygn. akt V KK 431/24, LEX 3779515; z 29 października 2024 r. sygn. akt II USK 352/23, LEX 3786863; z 24 października 2024 r. sygn. akt II Zo 80/24, LEX 3777996; z 22 października 2024 r. sygn. akt I Zo 161/24, LEX 3778494; z 18 października 2024 r. sygn. akt II NSNk 27/23, LEX 3777600; z 15 października 2024 r. sygn. akt II Zo 72/24, LEX 3771431; z 15*

października 2024 r. sygn. akt II Zo 58/24, LEX 3773326; z 14 października 2024 r. sygn. akt I KS 16/24, LEX 3768239; z 9 października 2024 r. sygn. akt I Zo 165/24, LEX 3766106 i wielu wcześniejszych).

W uchwale składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 24 maja 2005 r. sygn. akt I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48, wyrażono pogląd, że w postępowaniu o wznowienie postępowania, ujętym w art. 542 § 3 k.p.k., istnieje zawsze możliwość wykorzystania inicjatywy stron w celu usunięcia rzeczywistych uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. Pełne zastosowanie znajduje tu instytucja przewidziana w art. 9 § 2 k.p.k., umożliwiająca stronie wystąpienie z wnioskiem (sygnalizacją) o dokonanie czynności z urzędu. Ta inicjatywa, w razie potwierdzenia zaistnienia wskazanego uchybienia, może prowadzić do wszczęcia z urzędu postępowania wznowieniowego, zaś w braku zaistnienia uchybienia skutkującego obowiązkiem wszczęcia z urzędu postępowania wznowieniowego, nie wymaga wydania orzeczenia stwierdzającego, że wskazywana usterka nie występuje. W realiach niniejszej sprawy można byłoby zatem poprzestać jedynie na pisemnym poinformowaniu skazanego K. K. i jego obrońcę adw. J. G. , o braku podstaw do wszczęcia postępowania wznowieniowego z urzędu, jednakże za celowe uznano decyzję o braku prawnych podstaw do wszczęcia postępowania wznowieniowego z urzędu podjąć w formie niezaskarżalnego zarządzenia.

[J.J.]

[a.ł]